

ОБЩИНСКА ИЗБИРАТЕЛНА КОМИСИЯ

МЕТОДИЧЕСКИ УКАЗАНИЯ

на Общинската изборителна комисия по прилагане на Изборния кодекс и Закона за пряко участие на гражданите в държавната власт и местното самоуправление за секционните изборителни комисии в изборите за общински съветници на 02 октомври 2016 г.
(приети с Решение № 56 от 29 октомври 2016 г. на ОИК Балчик)

Целта на Методическите указания е точното и еднакво прилагане на нормите на Изборния кодекс и на Закона за пряко участие на гражданите в държавната власт и местното самоуправление на територията на страната.

Раздел I СТАТУТ И ПРАВОМОЩИЯ НА СИК

Статут на секционните изборителни комисии

Гласуването в насрочените на 02 октомври 2016 г. избори за общински съветници се провежда и резултатите от него се отчитат от едни и същи секционни изборителни комисии (СИК).

Секционните изборителни комисии изпълняват правомощията си от деня на назначаването им до приключване на изборите и предаването в ОИК на протоколите с резултатите от гласуването и изборителните списъци, а останалите изборни книжа, материали и техника – на общинските администрации, и поставянето на видно място пред изборителната секция копие от протокола с изборните резултати и подписаната разписка с числовите данни от въвеждането му в Изчислителния пункт на ОИК.

1. Членовете на секционните изборителни комисии (СИК) се назначават от съответната общинска изборителна комисия (ОИК). СИК се състоят от председател, зам.-председател, секретар и членове.

2. Заместването на членовете на СИК се извършва с решение на ОИК.

3. Лицата, включени в СИК, се освобождават от служебните им или трудовите им задължения за времето, необходимо за работа в съответната комисия. За това време те ползват по свой избор неплатен служебен отпуск, който се зачита за трудов или служебен стаж по специалността, или по тяхно искане – полагащия им се платен годишен отпуск.

4. Възнагражденията на членовете на СИК са определени с Решение № 3324-МИ от 26 юли 2016 г. на ЦИК.

5. Членовете на СИК при изпълнение на своите функции са длъжностни лица по смисъла на Наказателния кодекс.

6. Броят на членовете на секционните изборителни комисии, включително председател, заместник-председател и секретар, е от 5 до 9.

7. Членовете на СИК не могат да носят отличителни знаци на партия, коалиция, местна коалиция или инициативен комитет, както и да провеждат предизборна агитация, а също и да участват в такава в предизборния и изборния ден.

8. Заседанията на СИК са законни, ако на тях присъстват повече от половината от състава им:

Брой на присъстващите	Брой на назначените членове на СИК
3	5
4	6
4	7
5	8
5	9

9. Решенията на комисията се вземат с мнозинство $2/3$ от присъстващите членове. В таблицата е показан броят на присъстващите членове и с гласовете на колко от тях решението е прието:

Брой на присъстващите	Предложението се приема, ако са гласували „ЗА”
9	6
8	6
7	5
6	4
5	4
4	3
3	2

10. Решенията се подписват от председателя и секретаря на комисията. За заседанията се съставя протокол, който се подписва от председателя и секретаря.

Образец за протокол

ПРОТОКОЛ

Днес, ... г., в изборното помещение, в което се помещава изборителна секция № ....., намиращо се на .... етаж на сградата, находяща се на ул. ...., гр./с. ...., адм. район ..... община ..... област ....., се проведе заседание на СИК № ....., на което присъстваха:

1. ...., председател
2. ...., зам.-председател
3. ...., секретар
4. ...., член
5. ...., член
6. ...., член
7. ...., член
8. ...., член
9. ...., член

Беше направено следното предложение за решение:

.....
 .....

Гласували „за“ ....., „против“ .....

След проведеното гласуване СИК прие следното

РЕШЕНИЕ:

.....
 .....

Когато „за“ приемане на решението са гласували по-малко от 2/3 от членовете на СИК се смята, че е налице решение за „ОТХВЪРЛЯНЕ“ на искането, предложението, което се отразява в протокола, както следва:

„ОТХВЪРЛЯ“ предложението за ...../искането за .....

Час на приемане:

.....

Председател: .....

Секретар: .....

11. Членовете на СИК могат да гласуват само „за“ или „против“ конкретното решение.

12. Решенията се подписват от председателя и секретаря на комисията. При отсъствие:

- **на председателя**, решенията се подписват от заместник-председателя и секретаря;

- **на секретаря**, решенията се подписват от председателя и заместник-председателя;

- **едновременно и на председателя, и на секретаря**, решенията се подписват от заместник-председателя и член на комисията, определен с нейно решение, който е от квотата на партия, различна от тази, предложила заместник-председателя.

13. На заседанията на комисиите могат да присъстват наблюдатели - по един наблюдател от българска неправителствена организация, застъпници на кандидатски листи –по един застъпник на листите на една и съща партия, коалиция или местна коалиция общо за всички регистрирани от нея листи за всички видове избори, произвеждани на територията на секцията, представители на партии, коалиции, местни коалиции или инициативни комитети, а също и представители на средствата за масово осведомяване. Направените от наблюдателите, застъпниците на кандидатски листи, представителите на партии, коалиции, местни коалиции и инициативни комитети възражения се вписват в протокола на СИК за установяване резултатите от гласуването, а когато са на отделен лист, се прилагат към него.

14. Членовете на СИК са длъжни да подпишат протоколите с изборните резултати.

15. Членовете гласуват „ЗА“ или „ПРОТИВ“ решенията. Те могат да гласуват решенията и да подписват протоколите с особено мнение, когато не са съгласни с решенията или посоченото в протокола, като изрично писмено посочват в какво се изразява особеното мнение. Особеното мнение се прилага към протокола.

Правомощия на секционната избирателна комисия:

- осъществява дейността по прилагане на Изборния кодекс и Закона за пряко участие на гражданите в държавната власт и местното самоуправление и свързаните с тях нормативни актове в изборното помещение и в района на избирателната секция;

- съдейства на общинската администрация за подреждане на изборното помещение според изискванията на Изборния кодекс и с оглед осигуряване достъп до гласуване на лице с увредено зрение или с оглед затруднения в придвижването;

- следи за спазване на Изборния кодекс и Закона за пряко участие на гражданите в държавната власт и местното самоуправление в изборното помещение и в района на секцията;

- осигурява свободното и спокойно протичане на гласуването в избирателната секция;

- разглежда жалби и сигнали за нарушение на изборния процес, по които се произнася незабавно с решение. Решението на СИК, свързано с

недопускане на избирател до гласуване, е писмено и се връчва веднага на избирателя;

- преброява гласовете за кандидатските листи за общински съветници и подадените преференции (предпочитания) за кандидатите на партиите, коалициите и местните коалиции и съставя протокол с резултатите от гласуването – Приложение № 81-МИ-х-ОС/№ 81-МИ-хм-ОС от изборните книжа;

- обявява на общодостъпно място пред избирателната секция резултатите от гласуването в секцията, като поставя копие от протоколите с резултатите от гласуванията;

- предоставя срещу подпис на членовете на комисията, на упълномощените представители на партии, коалиции, местни коалиции или инициативни комитети, на застъпниците на кандидатските листи и на наблюдателите копие от подписания протокол с резултатите от гласуването в избирателната секция. На всяка страница копие се подпечатва с печата на комисията и се подписва от председателя, заместник-председателя и секретаря на СИК;

- предава попълнените протоколи с резултатите от гласуването в изборите за общински съветници (Приложение № 81-МИ-х-ОС, на ОИК в срок до 24 часа след приключване на гласуването);

- предава на ОИК избирателния списък, по който/които е гласувано в изборите за общински съветници, с приложените към тях декларации и удостоверения. Списъците на заличените лица в изборите за общински съветници и Списъците за допълнително вписване на придружителите за изборите за общински съветници;

- предава торбите с бюлетините и останалите книжа и материали на съответната общинска администрация в срок до 24 часа след приключване на гласуването.

Председател на СИК

1. Указанията и разпореденията на председателя на СИК са задължителни за членовете на СИК и всички граждани в изборното помещение. Те могат да бъдат отменени или изменени с решение на СИК.

2. Разрешава гласуване с придружител, посочен от избирателя, на лица с увредено зрение и затруднения в придвижването, които не им позволяват да упражнят сами правото си на глас. Решението на председателя може да бъде оспорено от член на СИК и комисията разрешава въпроса окончателно.

3. Секционната избирателна комисия се представлява от свой председател, а в отделни случаи, посочени в закона, от своя зам.-председател, секретар или определен с решение на комисията неин член.

Печат на СИК

Секционната избирателна комисия има само един печат.

Печатът на СИК се получават в предизборния ден в запечатан плик.

Пликът с печата се отваря в началото на изборния ден преди започване на гласуването и печатът на СИК се наранява, за което се съставя протокол – Приложение № 78-МИ от изборните книжа за изборите за общински съветници.

Печатът на СИК се поставя на гърба на всяка бюлетина за избор на общински съветници два пъти на определените за това места:

- първо, след като бюлетините за общински съветници бъдат откъснати от кочана и преди да бъдат подадени на избирателя, за да гласува;

- второ, след като избирателят гласува, излезе от кабината за гласуване и бъде извършено сверяване на номерата на бюлетините с номерата в кочана.

При съответствие на номера от кочана с номера на бюлетината отрязъкът с номера на бюлетината се откъсва и пуска в непрозрачната кутия от член на СИК. Поставя се вторият печат на гърба на бюлетините. Подпечатаната за втори път бюлетина се подава на избирателя, който пуска бюлетината в кутията за гласуване.

С печатът на СИК се подпечатват:

- хартиените ленти, с които се запечатва избирателната кутия, преди да започне гласуването;

- хартиените ленти, с които се запечатва непрозрачната кутия за отрязъците на бюлетините;

- протоколите на СИК, съставени по време на гласуването, с произнасяния по жалби и сигнали от избиратели, при вземане на решение за преустановяване и възстановяване на гласуването и др.;

- копията от протоколите на СИК с изборните резултати, които при поискване се предоставят на членове на СИК, кандидати, застъпници на кандидатски листи, наблюдатели и представители на партии, коалиции, местни коалиции и инициативни комитети.

- пакетите с изборните книжа преди поставянето им в торбата.

Оспорване на решенията на СИК

Решенията на СИК могат да бъдат оспорени пред ОИК, която се произнася в рамките на един час, но не по-късно от края на деня.

Раздел II

ЗАСТЪПНИЦИ, НАБЛЮДАТЕЛИ, ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА ПАРТИИ, КОАЛИЦИИ, МЕСТНИ КОАЛИЦИИ, ИНИЦИАТИВНИ КОМИТЕТИ И ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА СРЕДСТВАТА ЗА МАСОВО ОСВЕДОМЯВАНЕ

1. Застъпниците, наблюдателите, представителите на партии, коалиции, местни коалиции, инициативни комитети и представителите на средствата за масово осведомяване могат да присъстват в изборното помещение при откриване на изборния ден, по време на гласуването и при определяне на резултатите от гласуване в секцията.

2. В изборното помещение застъпниците, наблюдателите, представителите на партии, коалиции, местни коалиции, инициативни комитети и представителите на средствата за масово осведомяване заемат най-отдалечените места от кабината/те за гласуване.

3. Те не могат да бъдат придружители.

4. По време на гласуването в изборното помещение може да присъства, без да пречи на гласуването само по един:

а) наблюдател – упълномощен представител от една и съща неправителствена организация за изборите за общински съветници;

б) застъпник на кандидатските листи на партия, коалиция, местна коалиция и инициативен комитет, за които партията/коалицията/местната коалиция/инициативният комитет е регистрирал/а кандидати;

в) по един представител на партия, коалиция, местна коалиция и инициативен комитет, регистрирала кандидати;

г) представители на средствата за масово осведомяване.

5. Застъпниците, наблюдателите и упълномощените представители на български неправителствени организации се легитимират пред СИК с лична карта и:

- удостоверение, издадено от ОИК за застъпниците;

- удостоверение, издадено от ЦИК за наблюдателите;

- пълномощно, подписано от представляващия партията, коалицията, местната коалиция и инициативния комитет за техните упълномощени представители.

6. Застъпниците, наблюдателите, упълномощените представители на партиите, коалициите, местните коалиции и инициативния комитет могат да присъстват:

- при получаване на изборните книжа и материали в предизборния ден;

- при преброяване на бюлетините и определяне на резултатите от гласуването в СИК;

- при въвеждане данните от протоколите в ИП.

Раздел III **ПРЕДИЗБОРЕН ДЕН** **01 октомври 2016 г.**

I. ПОЛУЧАВАНЕ НА ИЗБОРНИ КНИЖА И МАТЕРИАЛИ

В предизборния ден определен с решение на ОИК неин член и длъжностно лице от общинската администрация, определено със заповед на кмета на общината/кметството, предават на председателя на СИК (при отсъствие на председателя, зам.-председателя или секретаря на СИК) бюлетините, изборните книжа и материали за произвеждане на изборите за общински съветници, както следва:

1. избирателен списък – част I (Приложение № 1-МИ от изборните книжа) и избирателен списък част II (Приложение № 2-МИ от изборните книжа);

2. избирателна кутия и отделна непрозрачна кутия за отрязъците с номерата от бюлетините за изборите за общински съветници;

3. кочани с хартиени бюлетини за гласуване в изборите за общински съветници, запечатани по начин, определен от Централната избирателна комисия; първият и последният номер на бюлетините от кочана се вписват в протокола за предаването и приемането на изборните книжа и материали (приложения № 77-МИ/№ 79-МИ от изборните книжа);

4. формуляр на списък за допълнително вписване на придружителите (Приложение № 73-МИ от изборните книжа) в изборите за общински съветници;

5. списък на заличените лица за изборите за общински съветници (Приложение № 6-МИ от изборните книжа);

6. формуляр на списък на лицата, получили копие от подписания протокол (Приложение № 87-МИ от изборните книжа);

7. по два формуляра на протокола на секционната избирателна комисия за избор на общински съветници (Приложение № 81-МИ-х-ОС от изборните книжа);

8. бланка-чернова за отчитане на преференциите (предпочитанията) в избора на общински съветници;

9. печат на секционната избирателна комисия;

10. протокол за маркиране на печата на секционната избирателна комисия (Приложение № 78-МИ от изборните книжа);

11. образци на декларациите, които се подават (Приложение № 74-МИ и Приложение № 15-МИ от изборните книжа);

12. копирна техника, консумативи и други помощни и технически материали: един голям плик за избор за общински съветници с надпис „Списъци на СИК № ...“, „Протоколи на СИК № ... с резултатите от гласуването“ и „Други протоколи на СИК № ...“, които са подпечатани с печата на общината; хартиени ленти за запечатване на изборните помещения; ветроупорни или електрически фенери; канапи; опаковъчна хартия; лепило; линийки; химикалки, пишещи със син цвят; торби и други, за осигуряване на нормалното протичане и приключване на изборния процес в избирателната секция, както и за транспортиране на материалите.

Фабричните номера на протоколите за установяване на изборните резултати се вписват в протокола за предаването и приемането на изборните книжа и материали (приложения № 77-МИ/№ 79-МИ от изборните книжа). Ако има разлика във фабричните номера на отделните листи на протоколите, това обстоятелство се описва на съответния ред от протоколите.

Формулярите на протоколите за установяване на изборните резултати се предават запечатани в плик по начин, който позволява да се види само фабричният им номер. Пликът се подпечатва и подписва от членовете на общинската избирателна комисия. След приключване на изборния ден, преброяване на гласовете и попълване на черновата се

разпечатва единият формуляр и само ако бъде допусната грешка, се разпечатва и другият формуляр.

Съставяне и подписване на протоколи за предаването на изборните книжа и материали

1. Председателят на секционната изборителна комисия, съответно на подвижната секционна изборителна комисия, член на общинската изборителна комисия, определен с нейно решение, и кметът на общината/кметството или определено от него със заповед длъжностно лице от общинската администрация подписват:

а) протокол за предаване и приемане на изборителния списък (Приложение № 75-МИ от изборните книжа) за СИК;

б) протокол за предаване и приемане на изборните книжа и материали (Приложение № 77-МИ/№ 79-МИ от изборните книжа) за СИК;

2. В случай на неявяване на председателя на секционната изборителна комисия изборните книжа и материалите се получават и протоколите се подписват от заместник-председателя/секретаря на комисията.

3. Протоколите за приемане и предаване на изборителния списък и изборните книжа и материали се съставят и подписват в три еднообразни екземпляра – за секционната изборителна комисия, за общинската изборителна комисия и за общинската администрация.

4. Печатът на секционната изборителна комисия, съответно печатът на подвижната секционна изборителна комисия се предава в запечатан плик, който се подписва от председателя на секционната изборителна комисия, длъжностното лице от общинската администрация, определено със заповед на кмета на общината, и член на общинската изборителна комисия, определен с нейно решение. В момента на получаването на изборните книжа и материали пликът с печата не се отваря. Отваря се при откриването на изборния ден в секцията – 02 октомври 2016 г., 6,00 часа.

5. При съставянето на протоколите следвайте описаната в тях последователност. Попълнете всички данни. Протоколите се подписват от посочените в тях лица.

6. След подписване на протоколите отговорността за опазване на изборните книжа и материали носи председателят/съответно зам.-председателят/секретарят на СИК.

7. Забранява се предварителното раздаване на изборни книжа и материали.

8. При предаването и приемането на изборните книжа и материали могат да присъстват регистрирани наблюдатели, застъпници на кандидатски листи, упълномощени представители на партиите, коалициите, местните коалиции и инициативните комитети, регистрирали кандидатски листи. Те удостоверяват самоличността и качеството си с документ за самоличност и удостоверение за регистрация, а

упълномощените представители – с пълномощно от съответната партия, коалиция, местна коалиция и инициативен комитет.

Удостоверението за регистрацията на наблюдателя е издадено от ЦИК, а удостоверението за регистрация на застъпника от ОИК.

Представителите на партиите, коалициите, местните коалиции и инициативните комитети се легитимират с пълномощно.

9. При съмнения за автентичността на удостоверението можете да направите проверка в публичния регистър на наблюдателите на www.cik.bg, а за застъпника и упълномощения представител на партиите, коалициите, местните коалиции и инициативните комитети – в публичните регистри на интернет страницата на съответната ОИК.

Транспортиране на изборни книжа и материали

1. Изборните книжа и материали се транспортират до секцията (изборното помещение) най-късно до 20,00 ч. на 01 октомври 2016 г. Транспортното средство се осигурява от кмета на общината.

2. Няколко съседни СИК могат да бъдат обслужвани с едно транспортно средство.

3. Шофьорът на транспортното средство трябва да бъде снабден с писмо, в което са изписани трите му имена, ЕГН, регистрационният номер на транспортното средство и целта на пътуването. Писмото се подписва и подпечатва от кмета на общината.

II. ПОДГОТОВКА НА МЕСТАТА ЗА ГЛАСУВАНЕ

Действия по подготовка на изборното помещение от СИК

1. Избирателните списъци и останалите изборни книжа и материали и техника се внасят в изборното помещение в присъствието на повече от половината членове на СИК.

2. Изборните помещения се оборудват от общинската администрация с работни места за членовете на СИК, така че да се разположат свободно избирателни списъци, кутия за гласуване, места за бюлетините, печата на СИК, достатъчно столове/места за сядане за членовете на СИК, наблюдатели, застъпници, представители на партии, коалиции, местни коалиции и инициативни комитети, както и копирна техника. Кутията за гласуване се слага в края на масата, на която работи СИК.

3. Обособява се кабина/и за гласуване. Кабината/ите се поставя/т и оборудва/т така, че да се осигури тайната на гласуването и да осигури гласуването и на избиратели с увредено зрение или със затруднения в придвижването. Кабината/ите трябва да е/са добре осветена/и и завесите да са от непрозрачен плат в неутрален цвят с височина най-малко 200 см от пода.

В секциите с над 200 избиратели се осигурява задължително втора кабина за гласуване, като едната от тях се приспособява за гласуване на лица, придвижващи се помощно средство за придвижване.

4. В кабината за гласуване се поставя маса, стол и химикал, пишещ със син цвят.

5. На всяка секция се предоставя избирателни кутии – за изборите за общински съветници. Осигуряват се достатъчен брой резервни избирателни кутии (за секциите с над 500 избиратели).

6. Пред изборното помещение и в кабината за гласуване се поставят:

а) табло, на което с големи букви е указано, че избирателят може да изрази своя вот само **със знак „Х“ или „V“, поставени с химикал, пишещ със син цвят;**

б) списък с имената и номерата на кандидатите по кандидатски листи по реда на подреждане на кандидатските листи в бюлетината, изписани с един и същи размер, шрифт и формат. Кандидатските листи се подреждат по поредността на отпечатването им в бюлетината .

Таблата по букви „а“ и „б“ се поставят в кабината за гласуване, на стената срещу входа на кабината, като долният край на листа е не по-високо от 150 см (+/- 5 см) от пода.

7. Членовете на СИК подреждат масите, столовете, кабините за гласуване и останалите помощни материали, които ще се използват в изборния ден, по начин и ред, позволяващ незабавното започване на изборния ден.

8. Пликът с печата на СИК не се отваря преди откриване на изборния ден и не се изважда от изборното помещение.

Действия по подготовка на пространството пред изборното помещение и на сградата, в която се помещава избирателната секция

1. В деня преди изборите и след получаване на изборните книжа и материали всяка секционна избирателна е длъжна да подготви и постави пред изборното помещение:

а) информационно табло с минимални размери 100 см в широчина и 70 см във височина. На информационното табло СИК обявява:

- образец от бюлетината за гласуване за общински съветници, (за целта СИК ползва бюлетина за гласуване, върху лицевата страна на която се изписва текст „ОБРАЗЕЦ“);

- всички решения на СИК;

- имената и номерата на кандидатите по кандидатски листи за общински съветници според реда на вписване в бюлетината, изписани с един и същи размер, вид и формат шрифт. Имената на кандидатите са изписани на кирилица съгласно решението за регистрация в ОИК. Кандидатските листи се изписват по реда на отпечатването им в бюлетината, като се посочва и номерът на съответната кандидатска листа в бюлетината.

б) указателно табло с минимални размери в широчина 20 см и 30 см във височина (бял лист с формат А4), на което хоризонтално с големи букви е указано, че избирателят може да изрази своя вот **само със знак „Х“ или „V“, поставени с химикал, пишещ със син цвят;**

в) указателна табела пред секцията с минимални размери в широчина 20 см и 30 см във височина (формат А4), на която се изписва номерът на секцията и отдолу административните адреси от населеното място, които обхваща секцията;

2. На видно място на входа на сградата, в която се помещават СИК, се поставят указателни табели с минимални размери в широчина 20 см и 30 см във височина (формат А4), върху които се изписват номерата на секциите в сградата и етажът, на който се намират.

3. На всеки етаж в сградата се поставят указателни табели с минимални размери в широчина 20 см и 30 см във височина (формат А4) с номерата и местонахождението на избирателните секции на съответния етаж.

4. На входа на сградата, в която се помещават СИК, се поставя табела и други обозначителни знаци, които да насочат избирателите с увредено зрение или със затруднения в придвижването към секцията за гласуване на избиратели с увредено зрение или със затруднения в придвижването. Табелата на входа е от бял картон с размери в широчина 50 см и във височина 30 см.

5. Непосредствено пред определената с решение на СИК секция за гласуване на избиратели с увредено зрение или със затруднения в придвижването се поставя табела с минимални размери в широчина 20 см и 30 см във височина (формат А4), на която се отбелязва допълнителното предназначение на секцията и международния знак за инвалид.

Охрана на изборните помещения

1. След проверката и подреждането на изборното помещение присъстващите членове на СИК го запечатват с хартиена лента (подпечатана с печата на общината), на която се подписват (чл. 218, ал. 5 от ИК).

2. Изборните помещения се охраняват отвън от служители на Министерството на вътрешните работи.

Съдействие от кмета на общината

1. Кметът на общината или кметството е длъжен да оказва съдействие на СИК по привеждане на изборното помещение във вид, удобен за работата на СИК и за протичането на изборния ден, както и на пространството пред изборното помещение и разполагането на указателни табели и табла.

2. Кметът снабдява членовете на СИК със списък с имената на членовете и телефонните номера за връзка помежду им, както и телефоните за връзка с ОИК и с общинската администрация.

3. Кметът осигурява превозно средство за придвижване до секцията на избиратели с увредено зрение и затруднения в придвижването.

4. Кметът на общината осигурява помещение за работата на подвижната СИК и превозното средство за придвижване на членовете и

до домовете на избирателите, така че то да побира повече от 4 члена на ПСИК и две кутии за гласуване.

5. Кметът осигурява също и транспортното средство за придвижване на членовете на СИК до ОИК за предаване на протоколите с резултатите от гласуването и избирателните списъци.

Забрана за предварително раздаване на изборни книжа и материали

1. Забранява се предварителното раздаване на изборни книжа и материали и на бюлетини за гласуване.

2. Забранява се изнасянето бюлетини за гласуване, на избирателни кутии, кутии за отрязъци с номерата на бюлетините, избирателни списъци, бюлетини и други книжа и материали извън изборното помещение след приемането им от СИК в предизборния ден, по време на гласуването и преброяването на гласовете.

3. Забранява се отварянето на плика с печата и нараняването му преди началото на изборния ден – 02 октомври 2016 г., както и отварянето на пакетите с бюлетините. Образец от бюлетината се поставя на таблото в началото на изборния ден.

Раздел IV

ИЗБОРЕН ДЕН

I. ОТКРИВАНЕ НА ИЗБОРНИЯ ДЕН

Изборният ден се открива в:

- 6,00 часа на 02 октомври 2016 г.;
- не по-късно от 7,00 часа (ако в 6,00 часа не са се явили повече от половината членове на СИК).

Отваряне на изборното помещение

Задължение на членовете на СИК

Съберете се пред секцията поне 10 – 15 минути преди 6,00 часа.

При липса на член на комисията – по телефона се установява дали ще се яви или не.

За да отворите изборното помещение, трябва да присъстват повече от половината членове на комисията – 3 члена при 5-членните СИК, 4 члена при 7-членните СИК и 5 члена при 8- и 9-членни СИК.

Ако не са се явили повече от половината от членовете на комисията – **НЕ ОТВАРЯЙТЕ** изборното помещение. Председателят на СИК уведомява ОИК кой член на СИК отсъства. **Председателят на СИК трябва да разполага с телефонните номера на членовете на СИК и ОИК (снабдява се от общинската администрация предварително).**

Ако в 6,00 ч. са се явили повече от половината от членовете на комисията, но не се е явил председателят, изборното помещение се разпечатва и изборният ден се открива от заместник-председателя, за което се уведомява ОИК. Това обстоятелство се вписва и в протоколите на секционната избирателна комисия с изборните резултати.

Ако до 7,00 часа не се явят необходимият брой членове, ОИК назначава нови членове на мястото на неявилите се.

При отсъствие на председателя – ОИК назначава зам.-председателя за председател, а член на СИК за зам.-председател. При отсъствие на зам.-председателя или секретаря, ОИК назначава член на СИК на тяхно място.

Кой може да присъства при отваряне на изборното помещение и откриване на изборния ден?

При отварянето на изборното помещение могат да присъстват:

- кандидати за общински съветници или за кметове;
- застъпници на кандидатските листи;
- упълномощени представители на партии, коалиции, местни коалиции и инициативни комитети, регистрирали кандидатски листи, регистрирани в ЦИК;
- наблюдатели;
- представители на средствата за масово осведомяване;
- избиратели.

Легитимация на присъстващите в изборното помещение лица

- кандидатите за общински съветници и за кмет на община/район/кметство – с документ за самоличност и удостоверение, издадено от ОИК;
- упълномощените представители на партиите, коалициите, местните коалиции и инициативните комитети – с документ за самоличност и оригинал или заверено копие на пълномощно;
- наблюдателите – с документ за самоличност и удостоверение за регистриран наблюдател, издадено от ЦИК;
- чуждестранни наблюдатели – с документ за самоличност и удостоверение за регистриран наблюдател, издадено от ЦИК;
- преводач на чуждестранни наблюдатели – документ за самоличност;
- застъпник – с документ за самоличност и удостоверение за застъпник, издадено от ОИК;
- представителите на средствата за масово осведомяване – с документ за самоличност и удостоверение, издадено от съответната медия/средство за масово осведомяване;
- избирателите – с лична карта/зелен паспорт за родените до 31.12.1931 г. включително

Действия след отварянето на помещението

1. Проверете:

- дали избирателният списък, бюлетините и изборните книжа и материали за изборите за общински съветници са налични;
- дали избирателната кутия за изборите за общински съветници и кутията за отрязъците от бюлетините са празни и изправни.

2. Разпределете помежду си функциите, които ще изпълнявате в изборния ден, с решение, за което съставяте протокол.

3. Председателят на СИК или определен с решение на комисията неин член отпечатва плика с печата на комисията. Печатът се маркира по уникален начин (**като се отрязва част от него на произволно място**). За маркирането се съставя протокол – Приложение № 72-МИ от изборните книжа, който съдържа най-малко три отпечатъка от маркирания печат.

Протоколът за маркиране на печата – Приложение № 72-МИ от изборните книжа, се подписват от всички членове на СИК.

4. След проверката избирателната кутия и кутията за отрязъците от бюлетините се затварят и се запечатват с хартиени ленти, подписани от присъстващите членове на комисията и подпечатани с печата на комисията.

5. **СЛЕД ИЗВЪРШВАНЕТО НА ТЕЗИ ДЕЙСТВИЯ** председателят обявява изборния ден за открит и гласуването започва.

6. **Член на ръководството на СИК уведомява ОИК за откриването на изборния ден.**

7. Членовете на СИК са длъжни да поставят и носят предоставените им отличителни знаци, съответстващи на длъжността им.

Кой може да присъства в изборното помещение по време на гласуването

По време на гласуването освен членовете на СИК в изборното помещение, **без да пречат на гласуването**, може да присъства само по един регистриран:

- упълномощен представител на партиите, коалициите, местните коалиции и инициативните комитети, регистрирали кандидатски листи и на партиите, коалициите и инициативните комитети, регистрирани в ЦИК;

- застъпник на листите за общински съветници, на всяка от партиите, коалициите и местните коалиции и на инициативните комитети;

- представители на средствата за масово осведомяване;

- в една и съща секция може да наблюдават изборите само двама представители от една и съща българска неправителствена организация, като в изборното помещение може да присъства само по един тях.

Чуждестранните наблюдатели се придружават от преводач, на който се осигурява достъп до изборното помещение.

Отличителни знаци

Застъпниците, представителите на партиите, коалициите и местните коалиции са длъжни да носят в изборния ден, утвърдени с Решение № 1497-МИ от 25 юни 2015 г. на ЦИК отличителни знаци по образец – на бял фон е изписано съответно: „ЗАСТЪПНИК“, „НАБЛЮДАТЕЛ“, „ПРЕДСТАВИТЕЛ НА ПАРТИЯ“, „ПРЕДСТАВИТЕЛ НА КОАЛИЦИЯ“ И „ПРЕДСТАВИТЕЛ НА МЕСТНА КОАЛИЦИЯ“, ПРЕДСТАВИТЕЛ НА ИНИЦИАТИВЕН КОМИТЕТ.

ВАЖНО! Застъпниците, наблюдателите и представителите на партиите, коалициите, местните коалиции и инициативните комитети могат да присъстват и наблюдават изборите в свободно избрани от тях секции.

Те са длъжни да носят в изборния ден само отличителни знаци по утвърдения от ЦИК образец. Ако не носят тези знаци или носят знаци, които не отговарят на утвърдения от ЦИК образец, се отстраняват от изборното помещение.

II. ДЕЙСТВИЯ НА СИК ПО ДОПУСКАНЕ НА ИЗБИРАТЕЛИТЕ ДА ГЛАСУВАТ

Значение на избирателния списък

ВСЕКИ ИЗБИРАТЕЛ, ВКЛЮЧЕН В ИЗБИРАТЕЛНИЯ СПИСЪК И ПРИТЕЖАВАЩ ВАЛИДЕН ДОКУМЕНТ ЗА САМОЛИЧНОСТ, СЛЕДВА ДА БЪДЕ ДОПУСНАТ ДО ГЛАСУВАНЕ.

Списъци за гласуване

В изборите за общински съветници избирателният списък се състои от две части: част I, в която са вписани имената на българските граждани, и част II, в която са вписани имената на гражданите на друга държава – членка на Европейския съюз.

Проверка на легитимацията на избирателите

Секционната избирателна комисия допуска до гласуване избирателите един по един.

За да допуснете избирателя до гласуване, трябва да проверите дали фигурира в избирателния списък, като:

Първо, установете самоличността му. За целта:

Проверете данните от

- личната карта или
- зеления паспорт за родените до 31.12.1931 г. включително.

НЕ СЕ ДОПУСКА гласуване с шофьорска книжка или задграничен паспорт.

Ако личната карта е с изтекъл срок или повредена, или избирателят заяви, че е изгубена, унищожена, открадната или в процес на издаване, той трябва да представи на СИК оригинално удостоверение за издаване на лични документи по чл. 263, ал. 1 от ИК със снимка, издадено от съответното районно управление на МВР. В противен случай избирателят не се допуска да гласува. След гласуването удостоверението остава в СИК и се прилага към избирателния списък. В този случай в избирателния списък са вписва номерът на удостоверението по чл. 263, ал. 1 от ИК.

Второ, намерете името на избирателя в избирателния списък. Сравнете трите имена и постоянния адрес от личната карта/зеления паспорт с отпечатаните в избирателния списък, БЕЗ ДА ГИ ЧЕТЕТЕ НА ГЛАС.

Трето, попълнете списъка, като задължително трябва да впишете ЕГН, вид и номер на документа за самоличност. **НЕ ЧЕТЕТЕ/НЕ ДИКТУВАЙТЕ НА ГЛАС.**

Ако установите разлика между данните в документа за самоличност, съответно удостоверението за издаване на лични документи (по чл. 263, ал. 1 от ИК), и имената на избирателя, вписани в избирателния списък, запишете данните от документа за самоличност в графата „Забележки“ на избирателния списък.

Списък на заличените лица

Всяка секция разполага със списък на заличените лица – за произвежданите избори за общински съветници.

Ако не намерите името на избирателя в избирателния списък – част I, проверете дали е вписан в Списъка на заличените лица.

Ако откриете името на избирателя в Списъка на заличените лица, направете следното:

Проверете причината за вписването на избирателя в този списък и му я съобщете.

Ако в Списъка на заличените лица за изборите за общински съветници срещу името на лицето е отбелязано:

- „ПО“ – означава, че избирателят е поставен под запрещение, няма избирателни права и не може да гласува;

- „МП“ – означава, че избирателят в момента изтърпява наказание „лишаване от свобода“ и няма избирателни права и не може да гласува;

- „НА“ – означава, че избирателят е включен в списък по настоящ адрес и следва да гласува в секцията по настоящия си адрес;

- „НА извън РБ“ – означава, че избирателят няма избирателни права в изборите за общински съветници и не може да гласува;

- „Уседналост“ – означава, че адресната регистрация на избирателя е след 01 април 2016 г. и **не може да гласува в изборите за общински съветници и за кметове на 02 октомври 2016 г.**

- „УГОМ“ – означава, че избирателят се е снабдил с удостоверение за гласуване в определено място. Такъв избирател може да гласува само ако представи УГОМ, което се прилага към избирателния списък, а избирателят се дописва в допълнителната страница на избирателния списък (под чертата) и причината за дописването се отбелязва в графа „Забележки“, където се вписва „УГОМ“.

Във всички случаи без „МВнР“ лицата, включени в Списъка на заличените лица, могат да бъдат дописвани в избирателния списък и допускани до гласуване само ако Ви представят удостоверение по чл. 40 от ИК, издадено от съответната община/кметство, и попълнят и подпишат декларация, че не са гласували и няма да гласуват на друго място – Приложение № 15-МИ от изборните книжа.

Върнете документа за самоличност на избирателя и го уведомете, че не може да гласува, защото е вписан в Списъка на заличените лица. Уведомете го, че може да гласува, само ако представи удостоверение от общината или кметството по чл. 40 от ИК – Приложение № 14-МИ от

изборните книжа, с което може да се снабди и в изборния ден от общината/кметството.

Ако такъв избирател се върне в избирателната секция и Ви представи оригинално удостоверение, издадено от общината по чл. 40 от ИК – Приложение № 14-МИ от изборните книжа, че основанийето му в списъка е отпаднало или не е налице, той се допуска да гласува по следния ред:

- заличете избирателя от Списъка на заличените лица, като прекарате хоризонтална черта през името и другите данни на избирателя и отбележите срещу тях „удостоверение по чл. 40 от ИК“;

- избирателят попълва декларация, че не е гласувал и няма да гласува на друго място – Приложение № 15-МИ от изборните книжа;

- впишете имената и другите му данни от документа за самоличност в допълнителната, празната страница на избирателния списък – под чертата, поставена от общинската администрация;

- вземете удостоверението и декларацията и след края на изборния ден ги приложете към основния избирателен списък;

- в графа „Забележки“ на избирателния списък – част I, отбележете основанийето за вписване – „удостоверение по чл. 40 от ИК“;. Удостоверението и декларацията се прилагат към избирателния списък след края на изборния ден.

Отказът на секционната избирателна комисия да извърши дописване при наличие на удостоверение по чл. 40 от ИК, както и във всички останали случаи на отказ, е писмен, връчва се на избирателя и може да се оспори пред общинската избирателна комисия. Общинската избирателна комисия се произнася по жалбата/оспорването незабавно (не по-късно от един час от получаването ѝ) преди края на изборния ден.

Допълнителната страница на избирателния списък Вписване на изпуснат избирател

Ако не откриете името на избирателя в Списъка на заличените лица и избирателят е с адресна регистрация преди 1 април 2016 г. включително съгласно адреса, записан в личната карта на територията на вашата секция, той следва да бъде допуснат да гласува.

ДОПИШЕТЕ имената и другите данни от личната карта в допълнителната страница и допуснете избирателя да гласува.

В допълнителната страница на избирателния списък се дописват:

а) лицата, заети в произвеждането на изборите като членове на СИК или охрана на съответната секция, ако не фигурират в отпечатания избирателен списък, след като представят декларация – Приложение № 74-МИ от изборните книжа, **и ако адресната им регистрация е на територията на общината към 1 април 2016 г. включително и нямат настоящ адрес извън Република България;**

б) имената на гражданите, които са пропуснати в избирателния списък и имат право да гласуват в избирателната секция, не фигурират в Списъка на заличените лица и имат постоянен адрес в населено място в общината към 1 април 2016 г. включително, и нямат

настоящ адрес извън Република България след попълване на декларация, че не са гласували и няма да гласуват на друго място – Приложение № 74-МИ;

в) и в изборите за общински съветници, в избирателния списък и в списъка за гласуване в допълнителната страница (под чертата) се дописват имената на лицата, включени в списъци за гласуване в лечебни заведения, домове за стари хора и други специализирани институции за предоставяне на социални услуги или в местата за изтърпяване на наказание лишаване от свобода и за задържане, които в изборния ден са извън тези заведения, домове и места, след представяне на документ за самоличност и на декларация, че не са гласували и няма да гласуват на друго място – Приложение № 74-МИ от изборните книжа;

г) имената на лицата, които фигурират в Списъка на заличените лица **и са представили удостоверение от общината по чл. 40 от ИК**, след като представят декларация – Приложение № 74-МИ от изборните книжа.

Декларациите и удостоверенията по чл. 40 от ИК се прилагат след края на изборния ден към избирателния списък.

д) **Избирателите с увредено зрение или със затруднения в придвижването**, които гласуват в секция, различна от секцията им по постоянен адрес. Те се вписват след попълване на декларация – Приложение № 74-МИ от изборните книжа, преди да бъдат допуснати да гласуват. Декларацията се прилага към избирателния списък;

Удостоверенията и декларациите от дописаните лица се прилагат към избирателния списък и стават неразделна част от него.

Секционните избирателни комисии са длъжни да предоставят на избирателите образците на декларациите, описани по-горе.

В края на изборния ден, след приключване на гласуването, председателят и секретарят на СИК се подписват под последното име на вписания в допълнителната страница избирател и прилагат към избирателния списък всички описани в него декларации и удостоверения, които се описват и в протоколите с резултатите от гласуването.

ВАЖНО! ДОКУМЕНТЪТ ЗА САМОЛИЧНОСТ НА ИЗБИРАТЕЛЯ СЕ ВРЪЩА САМО СЛЕД КАТО ПУСНЕ БЮЛЕТИНТЕ В ИЗБИРАТЕЛНАТА КУТИЯ И ПОЛОЖИ ПОДПИС В ИЗБИРАТЕЛНИЯ СПИСЪК!

Гласуване с придружител

Неграмотността не е основание за гласуване с придружител.

Избирател с увредено зрение или затруднение в придвижването, което не му позволява да извърши необходимите действия при гласуване, може да поиска и да посочи придружител, който да го подпомогне при гласуването.

Допускането на избирател да гласува с придружител е по преценка на председателя на СИК. **ИЗБИРАТЕЛЯТ НЕ Е ДЛЪЖЕН ДА ПРЕДСТАВИ ДОКУМЕНТ ОТ ТЕЛК/НЕЛК.**

Член от комисията може да оспори решението на председателя. Секционната избирателна комисия се произнася с решение по направеното оспорване.

Придружителят удостоверява самоличността си с лична карта.

Не могат да бъдат придружители следните категории лица:

- член на СИК;
- представител на партия, коалиция, местна коалиция и инициативен комитет;
- застъпник;
- наблюдател;
- лице, което е било вече придружител на двама други избиратели.

Какво отразява СИК и къде:

В графа „Забележки“ на основния избирателен списък срещу името на избирателя се записват трите имена и ЕГН на придружителя по личната карта на придружителя.

Тези данни се вписват и **в Списъка за допълнително вписване на придружителите** (Приложение № 73-МИ от изборните книжа). След гласуването придружителят се подписва **само** в този списък.

Секционната избирателна комисия връща личната карта на придружителя само след като той се подпише в списъка за допълнително вписване на придружителите.

След приключване на гласуването този списък се подписва от председателя и секретаря на СИК и се слага в плика с надпис „Списъци на СИК № ...“.

Кога избирателят не се подписва в избирателния списък

Когато увреждането не позволява на избирателя да се подпише, в полето за подпис член на комисията отбелязва „гласувал“ и се подписва. Това обстоятелство се отбелязва в графата „Забележки“ и в протокола на секционната избирателна комисия.

Оспорването на отказ за дописване в изборния ден

Отказът на СИК да допише избирател в списъка в изборния ден е в писмена форма и му се връчва. Избирателят може да оспори отказа пред ОИК, която се произнася незабавно, но не по-късно от един час от получаване на жалбата и преди края на изборния ден.

III. БЮЛЕТИНА ЗА ГЛАСУВАНЕ

1. Гласуването в изборите за общински съветници се извършва с хартиена бюлетина по образец, утвърден от ЦИК.

А. Бюлетината за гласуване в изборите за общински съветници, изработена от плътна непрозрачна хартия, с поредни номера и защитени с полиграфическа защита.

Б. Бюлетините са в кочани по 100 (сто) броя и имат отпечатан пореден номер върху полето на кочана. В долния край на бюлетината е обособено поле с перфорация над него. Вляво е изписан текст „Бюлетина за гласуване за общински съветник“, а вдясно е отпечатан поредният

номер на бюлетината. Полето е отделено с перфорация от останалата част на бюлетината и преди пускане на бюлетината в изборителната кутия се откъсва. На гърба на бюлетината има две квадратчета за поставяне печата на СИК и плътна вертикална черна черта над квадратчетата за гласуване за кандидатските листи.

IV. ДЕЙСТВИЯ ПРИ ГЛАСУВАНЕ

Гласуване в изборите за общински съветници

Предоставяне на бюлетина на избирателя

След като избирателят се легитимира и след като данните от личната му карта/зеления паспорт (за родените до 31.12.1931 г. включително) бъдат вписани в изборителния списък, член на СИК откъсва по една бюлетина от кочаните с бюлетините за общински съветници, полага печат на гърба ѝ и я предоставя на избирателя за гласуване.

Пред избирателя откъснете внимателно от кочана само една бюлетина.

Забранено е да откъсват бюлетини от кочана предварително.

Уверете се, че бюлетината е по образец и върху нея няма никакви отбелязвания!

Ако бюлетината не е отпечатана съгласно утвърдения образец или е попълнена, или има зацапвания, или механични увреждания – отделете я и напишете върху гърба ѝ „унищожена“.

След като вие и избирателят се уверите, че бюлетината е само една, че не е попълнена и отговаря на образца, поставете един печат на гърба на всяка една от бюлетините на обособеното за това място и ги подайте на избирателя.

Избирателят гласува, като:

1. поставя знак „X“ или „V“ с химикал, пишещ със син цвят, в квадратчето с номера на избраната от него листа, който изразява по еднозначен начин неговия вот;

2. избирател, който е гласувал за листа на партия или коалиция, или местна коалиция в изборите за общински съветници може да гласува и за определен общински съветник от листата, като постави знак „X“ или „V“ в кръгчето с поредния номер на този кандидат;

3. сгъва бюлетината по начин, който не позволява да се вижда поставеният знак, като я прихлупва до полето с номера в долния десен ъгъл на бюлетината, така че номерът да се вижда.

Избирателят излиза от кабината със сгънатата бюлетина и я подава на член на комисията, който сверява дали номерата върху бюлетината съответства на номера в съответния кочан. При съответствие членът на комисията откъсва отрязъка с номера на бюлетината и поставя втори печат на гърба на всяка от бюлетините. Пуска отрязъка от бюлетината в непрозрачната кутия. Подава бюлетината на избирателя, който я пуска в изборителната кутия, след което се подписва в изборителния списък и СИК връща документа за самоличност.

ВАЖНО! Не допускайте избирателят да пусне бюлетината в избирателната кутия, без да сте положили върху нея втори печат и без да сте откъснали отрязъка с номера на бюлетината!

Не му връщайте документа за самоличност, преди да се подпише в избирателния списък!

ВАЖНО! Забранено е да се разгъва сгънатата бюлетина при откъсване на отрязъка.

При несъответствие между номера върху бюлетината и номера върху кочана обявете бюлетината за недействителна и отбележете това обстоятелство върху нея и в графа „Забележки“ на избирателния списък, като впишете „Бюлетина по чл. 427, ал. 6 от ИК“. **Не допускайте избирателя повторно до гласуване!**

Бюлетини, които не се пускат в избирателната кутия

Сгрешена бюлетина – чл. 267 от ИК

Ако избирателят сгреша при попълването на бюлетината, той има право да поиска втора бюлетина – но само веднъж.

Вземете сгрешената бюлетина, без да я разгъвате, напишете върху гърба ѝ „сгрешена“ и поставете печата на комисията. Председателят, секретарят и член на комисията, предложени от различни партии и коалиции, се подписват на гърба на бюлетината, след което се отделя настрани.

Подайте на избирателя втора бюлетина по вече указания ред.

Бюлетина с несъответстващ номер – чл. 427, ал. 6 от ИК

При несъответствие на номера на бюлетината, която е попълнил избирателят, на номер от кочана, от който е откъсната бюлетината в избирателната секция, бюлетината се обявява за недействителна и това обстоятелство се отбелязва върху бюлетината и в графа „Забележки“ на избирателния списък, като се изписва „Бюлетина по чл. 427, ал. 6 от ИК“. Такива бюлетини се отстраняват и след приключване на изборния ден броят им се описва на съответния ред от протокола на СИК.

На избирателя не се дава нова бюлетина и той не се допуска да гласува. Връща му се документа за самоличност.

Бюлетина с показан вот – чл. 228 от ИК

Избирателите нямат право след попълване на бюлетината и преди пускането ѝ в избирателната кутия да я разгъват по начин, позволяващ ясно да се види отбелязаното маркиране за партия, коалиция, местна коалиция и инициативен комитет.

В този случай бюлетината се иземва от СИК, а избирателят не бива да се допусне да гласува и да се подписва в списъка. В графата „Забележки“ срещу името му се отразява, че е показал вот си, като се изписва „Бюлетина по чл. 228 от ИК“. **Избирателят не се допуска повторно да гласува и не се подписва в избирателния списък.**

Върху бюлетината СИК изписва „Недействителна по чл. 228“, отделя я настрана и след приключване на гласуването общият им брой се записва на отделен ред в протокола.

Бюлетина със заснет вот – чл. 227 от ИК

Избирателите нямат право да заснемат начина на гласуване с мобилни телефони, фотоапарати или друга възпроизвеждаща техника.

Ако избирател стори това, бюлетината се иземва от СИК, а избирателят не се допуска да гласува и не се подписва в избирателния списък. В графата „Забележки“ срещу името му се изписва „Бюлетина по чл. 227 от ИК“. **Избирателят не се допуска повторно да гласува и не се подписва в избирателния списък.**

Върху бюлетината СИК изписва „Недействителна по чл. 227“, отделя се настрана и след приключване на гласуването общият им брой се записва на отделен ред в протокола на СИК.

Бюлетините с показан вот, със заснет вот и бюлетините с несъответстващ номер на номер в кочана не се пускат в избирателната кутия. На избирателя не се дава втора бюлетина и не се допуска да гласува. Тези бюлетини се опаковат и се отстраняват от масата за гласуване преди отваряне на избирателната кутия, не се смесват с бюлетините, намерени в избирателната кутия, не се отчитат при броене на гласовете и техният брой не се прибавя към недействителните гласове, които са описани в т. 7 от протокола на СИК! Те не са гласове, тъй като не са пуснати в избирателна кутия.

V. ЗАКРИВАНЕ НА ИЗБОРНИЯ ДЕН

Изборният ден приключва в 19,00 часа.

Когато пред изборното помещение в 19,00 часа няма избиратели, председателят на СИК обявява гласуването за приключило.

Когато в 19,00 часа пред изборното помещение има негласували избиратели, председателят и секретарят на СИК установяват техния брой и самоличност. Негласувалите избиратели предават личните си карти/зелен паспорт за родените до 31.12.1931 г. включително на СИК. Само тези избиратели се допускат да гласуват, но не по-късно от 20,00 часа.

Председателят на СИК обявява гласуването за приключило, след като гласуват избирателите, които са били пред изборното помещение в 19,00 часа, но не по-късно от 20,00 часа.

След обявяване на гласуването за приключило не се допуска гласуване. Не се допуска гласуване след 20,00 часа.

VI. ПРЕБРОЯВАНЕ НА ГЛАСОВЕТЕ И ПОПЪЛВАНЕ НА ПРОТОКОЛИТЕ С РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ГЛАСУВАНЕТО

А. Присъстващи лица

При отварянето на избирателните кутии и установяването на резултатите от гласуването в секцията в изборното помещение могат да присъстват:

- кандидати за общински съветници;
- застъпници на кандидатските листи по един за листите на всяка партия/коалиция/местна коалиция/инициативен комитет;
- по един представител на партия, коалиция и местна коалиция регистрирали кандидати/и на инициативен комитет;
- по един наблюдател от организация, регистрирана за наблюдение на изборите;
- по един регистриран анкетъор от регистрирана социологическа агенция, който се легитимира с удостоверение, издадено от ЦИК;
- представители на средствата за масово осведомяване – по един от съответното средство за масово осведомяване.

На присъстващите се осигурява пряка видимост при преброяването на гласовете. Преброяващият гласовете съобщава на висок глас резултатите, които установява.

Присъстващите са длъжни да спазват реда в помещението, да спазват указанията на председателя на СИК и да не пречат или препятстват работата на СИК.

Б. Преброяване на гласовете, подадени в изборите за общински съветници

1. Общи положения

Само СИК е компетентна да установи кой глас е действителен или недействителен! Присъстващите лица не могат да се намесват в работата на СИК при преброяване на гласовете и установяване на тяхната действителност/недействителност.

Преди да започне да преброява гласовете, СИК определя с решение кой от членовете ѝ ще има достъп до бюлетините и ще брой, кой ще попълва протокола, кой ще опакова бюлетините и книгата и т.н. От масата, на която ще се извършва преброяването, се отстраняват всички неизползвани бюлетини, след като се преброят, опаковат и броят им се описва в т. 5, буква „а“ от протокола на СИК и други книга и материали.

Бюлетините по чл. 227, чл. 228, чл. 267, чл. 427, ал. 6 се опаковат поотделно, броят им се описва в съответните протоколи и се отстраняват от масата.

На масата остава избирателната кутия, избирателен списък, черновата на протокола за провеждания вид избор на територията на секцията и един химикал.

След преброяване на подписите, положени в избирателния списък и вписване на броя на гласувалите в съответния вид избор в черновите на протоколите на СИК, се отстраняват и избирателните списъци.

Преброяване на гласовете и попълване на протоколите

ВАЖНО! При преброяване на гласовете и попълване на протоколите спазвайте точно дадените на съответния ред в

протокола указания. Работете върху черновата на протокола за съответния вид избор. Отново сверете отпечатаните в тях контроли.

Протоколите се състоят от отделни листове с обособени страници, всеки от които е отпечатан на химизирана хартия в 3 екземпляра.

Всеки лист съдържа две страници, номерирани последователно.

В долния десен ъгъл на всяка страница от протокола е отпечатан уникален фабричен номер и два черни правоъгълника.

НЕ ДРАСКАЙТЕ ВЪРХУ ПРОТОКОЛИТЕ! НЕ ПОЛЗВАЙТЕ ПРОТОКОЛИТЕ ЗА ПОДЛОЖКА ПРИ ПОПЪЛВАНЕ НА ЧЕРНОВАТА, ЗАЩОТО СА ОТПЕЧАТАНИ НА ХИМИЗИРАНА ХАРТИЯ.

При предаването на протоколите в ОИК всеки лист ще се сканира.

Системата разпознава протоколите по уникалния им номер и черните правоъгълници в долния край на листа. **НЕ ПИШЕТЕ И НЕ СЕ ПОДПИСВАЙТЕ В ТАЗИ ЧАСТ НА ПРОТОКОЛА.**

Ако допуснете грешка на един лист от беловата, в никакъв случай не подменяйте само този лист със съответния лист от втория формуляр на протокол за същия вид избор, наличен в СИК!

В този случай при сканирането системата няма да разпознае листа с различни фабрични номера и няма да го приеме като част от същия протокол. Секционната избирателна комисия с такъв протокол ще бъде оставена да изчака ОИК да приеме всички други протоколи и книжа на останалите СИК. Всички членове на СИК ще бъдат събрани в общинския център и в присъствието на ОИК ще отворят торбата с бюлетините и останалите книжа и материали, отново ще установят резултатите и ще съставят нов протокол.

Вместо да си спестите време за преписване на данните от сгрешения протокол в изборното помещение, на практика ще загубите много повече време, тъй като ще трябва да броят бюлетините повторно заедно с ОИК и пълен състав на СИК.

За да отстраните грешката, зачертайте грешната цифра или дума с черта така, че да се вижда написаното, и напишете действителните данни с думи и цифри. Всеки член на СИК се подписва отстрани срещу поправката. Ако са сгрешени данните и с цифри, и с думи, зачертайте и поправете по описания начин и двете грешки!

Само в случай че грешката не може да бъде отстранена по този начин, използвайте втория формуляр на протокол (**изцяло**).

Определеният от комисията член попълва установените данни върху черновата на протокола последователно и като се спазват точно указанията, дадени в самия протокол.

Цифрите и буквите се изписват едро и четливо.

Формулярите на протоколите се изваждат от плика след попълване на черновата. Не се попълват предварително данните в протокола относно членовете на СИК и присъствалите лица. Празните формуляри не се подписват предварително, преди да бъдат вписани в тях данните от гласуването.

2. Преброяване на гласовете в изборите за общински съветници

А. Попълване на лист 1, част I от протоколите на СИК (чернова) - приложение № 81-МИ-х-ОС от изборните книжа;

а) След като председателят на СИК обяви гласуването за приключило и преди отваряне на изборната кутия, СИК пристъпва към преброяване и опаковане поотделно на бюлетините, посочени в т. 5 от протоколите на СИК (Приложения № 81-МИ-х-ОС от изборните книжа). Бюлетините, посочени в т. 5 от протоколите на СИК, се преброяват и опаковат поотделно, както следва:

- неизползваните кочани с бюлетини;
- сгрешените бюлетини по чл. 267, ал. 2 от ИК;
- недействителните бюлетини по чл. 427, ал. 6, по чл. 227 и по чл. 228 от ИК поотделно и по видове избори.

Установените данни се вписват на съответния ред от протокола (чернова) – част I, т. 4 за съответния вид избор.

Всеки пакет се запечатва с хартиена лента, която се подписва от членовете на СИК и се подпечатва с печата на комисията. Получените числа се вписват на съответния ред по т. 5 от съответния протокол на СИК.

Отрязъците от бюлетините се изваждат от кутията и се опаковат в плик, който се запечатва по описания по-горе начин.

Кочаните от използваните бюлетини и така опакованите материали се поставят в торбата. Кутиите за отрязъците се отстраняват от масата.

б) преди да отворите избирателната кутия, се попълва част I от черновите на протоколите

Попълват се следните данни (и в двата протокола):

Буква А – броят на регистрираните кандидатски листи в изборите за общински съветници на 02 октомври 2016 г.

Буква Б – отбелязва се броят на бюлетините, получени в предизборния ден – числото, вписано в т. 4 от протокола за приемане на изборните книжа и материали – приложения № 77-МИ/№ 79-МИ от изборните книжа.

Точка 1 – брой избиратели според избирателния списък/ци. Това е числото по т. 4 от приемо-предавателния протокол за част I на избирателния списък, с който СИК е приела избирателния списък – приложения № 77-МИ/№ 79-МИ от изборните книжа.

Точка 2 – брой на избирателите, вписани в допълнителната страница на избирателния списък – под чертата.

Точка 3 – брой на гласувалите избиратели според положените подписи в избирателния списък, в това число в допълнителната страница на избирателния списък – под чертата.

Броят на подписите на избирателите, гласували за общински съветници, е равен на броя на всички положени подписи в избирателния списък.

След т. 3 е първата контрола, която ще може да бъде проверена едва след отваряне на избирателната кутия.

Точка 4 – приложения към избирателния списък. Описват се само приложенията към избирателния списък удостоверения:

- удостоверения по чл. 40, ал. 1 от ИК за това, че не е налице или е отпаднало основанието за включването на избирател в Списъка на заличените лица;

- декларации – приложения № 74-МИ и № 15-МИ.

Точка 5 – тук запишете броя на бюлетините, които са останали извън избирателната кутия, както следва:

а) брой на неизползваните бюлетини;

б) брой на унищожените от СИК бюлетини – за таблата пред изборното помещение, повредени при откъсване от кочана или по друг начин и станали неизползваеми и други;

в) брой на бюлетините по чл. 265, ал. 5 от ИК – когато номерът на бюлетината, върху която е отразен вотът на избирателя, не съответства на номер от кочана/ите от раздадените от СИК бюлетините за гласуване;

г) брой на недействителните бюлетини по чл. 227 от ИК – тези, за които не е спазена забраната за заснемане начина на гласуване с възпроизвеждаща техника;

д) брой на недействителните бюлетини по чл. 228 от ИК – демонстриран публично вот – начина на гласуване;

е) брой на сгрешените бюлетини по чл. 267, ал. 2 от ИК.

в) Преброяване на гласовете и попълване на лист 1, част II от протокола - приложения № 81-МИ-х-ОС от изборните книжа

Не отваряйте избирателната кутия, преди да попълните част I от протоколите.

За да пристъпите към тази част, трябва да сте разчистили масата за броене и да сте определили с писмено решение член на комисията, който ще има достъп до бюлетините и ще ги брои.

Избирателната кутия се отваря. Бюлетините се изсипват, разгъват се и се подреждат, с лицевата страна надолу.

Броят на подадените бюлетини за общински съветници се попълва в т. 6 на Приложение № 81-МИ-х-ОС.

След т. 6 има две контроли:

- числото по т. 6 трябва да е равно на числото по т. 3 от съответния протокол;

- сумата на недействителните и действителните гласове – числата по т. 7 и 8 от съответния протокол, трябва да е равна на числото по т. 6 от този протокол.

Можете да сверите налице ли е съответствието между броя на намерените в избирателната кутия бюлетини – числото по т. 6 от протокола, и броя на подписите в избирателния списък/ци – числото по т. 3 от протокола. Втората контрола се проверява след попълване на числата по т. 7 и 8 от протоколите.

Установяване броя на действителните и недействителните гласове

За да установите броя на действителните и недействителните гласове, започнете броенето на извадените от избирателната кутия бюлетини, като ги подредите на купчинки действителни гласове и недействителни гласове.

ВАЖНО! ГЛАС Е САМО НАМЕРЕНАТА В ИЗБИРАТЕЛНАТА КУТИЯ БЮЛЕТИНА. ЕДНА БЮЛЕТИНА, НАМЕРЕНА В ИЗБИРАТЕЛНАТА КУТИЯ, Е РАВНА НА ЕДИН ГЛАС ЗА СЪОТВЕТНИЯ ВИД ИЗБОР.

ГЛАСЪТ МОЖЕ ДА БЪДЕ ДЕЙСТВИТЕЛЕН ИЛИ НЕДЕЙСТВИТЕЛЕН.

ГЛАСЪТ Е ДЕЙСТВИТЕЛЕН, КОГАТО (чл. 437, ал. 2 от ИК):

- бюлетината е по установен образец;
- на гърба на бюлетината са положени два печата на съответната СИК;
- върху бюлетината вотът на избирателя е отбелязан със знак „X“ или „V“ с химикал, пишещ със син цвят, само в едно от квадратчетата за гласуване;
- знакът „X“ или „V“ не навлиза в квадратче за гласуване за друга листа;
- върху бюлетината няма вписани символи и знаци, като букви, цифри и други знаци;
- когато бюлетината има отклонения, дължащи се на дефекти и грешки при производството, или когато върху нея има механични увреждания или зацапвания, гласът се брои за действителен.

Освен в изброените случаи, бюлетината за общински съветници е действителна и когато:

- в бюлетината само в едно от квадратчетата за гласуване за партия, коалиция и местна коалиция има поставен знак „X“ или „V“ с химикал, пишещ със син цвят, и само в едно от кръгчетата за отбелязване на предпочитание (преференция) има отбелязване със същите знаци и химикал;

- гласът е действителен за кандидатската листа, независимо че не е отбелязано предпочитание (преференция) за кандидат от листата на партията или коалицията, за която е гласувано;

- в бюлетината само в едно от квадратчетата за гласуване за партия или коалиция има поставен знак „X“ или „V“ с химикал, пишещ със син цвят, независимо че е отбелязано повече от едно предпочитание (преференция) със същите знаци и химикал – приема се, че бюлетината не съдържа предпочитание (преференция). Тази бюлетина е действителна за избраната кандидатска листа.

При наличие на спор по действителността на вота трябва да вземете писмено решение, в което да се опише поредният номер на бюлетината, както и трите имена на члена на комисията, който е отговорял за откъсване на отрязъците с фабричните номера от бюлетините. Това обстоятелство се описва и в съответния протокол с резултатите от гласуването.

Броят на действителните бюлетини се вписва в т. 8 на съответния протокол.

ГЛАСЪТ Е НЕДЕЙСТВИТЕЛЕН, КОГАТО (чл. 437, ал. 3 от ИК):

- бюлетината не е по установения образец;
- на гърба на бюлетината не се съдържат два броя печати на съответната СИК;
- в бюлетината има вписани символи, като букви, цифри и други знаци;
- върху бюлетината знакът „X“ или „V“ не е отбелязан с химикал, пишещ със син цвят;
- вотът на избирателя **не е отбелязан** със знак „X“ или „V“;
- върху бюлетината няма отбелязан вот на избирателя за кандидатска листа (в квадратче за гласуване), независимо дали има отбелязване в кръгче за преференции;
- върху бюлетината има отбелязване в квадратчетата пред две или повече кандидатски листи или поставеният знак „X“ или „V“ с химикал, пишещ със син цвят, засяга повече от едно квадратче, така че не може да се определи еднозначно вотът на избирателя.

Когато в избирателната кутия бъде намерена бюлетина, отговаряща на изискванията за действителност на гласа, но не е откъснат отрязъкът с поредния номер на бюлетината в кочана, **гласът се брои за недействителен**, ако номерът на бюлетината **не съвпада** с никой от номерата в кочаните, от които са откъсвани бюлетините в тази избирателна секция. Това обстоятелство се описва и в съответния протокол с изборните резултати.

Броят на недействителните гласове се вписва в т. 7 на съответния протокол.

След установяване на броя на действителните и недействителните гласове проверете дали сумата от тях (т. 7 + т. 8) е равна на числото по т. 6 – броя на намерените в избирателната кутия бюлетини.

Установяване на броя на гласовете, подадени за отделните кандидатски листи на партии, коалиции, местни коалиции и независими кандидати

След установяване на общия брой недействителни и общия брой действителни гласове (за всеки от видовете избор) се преминава към установяване на броя на действителните гласове и на недействителните гласове по кандидатски листи, като бюлетините се броят отново и се отделят на купчинки за всяка от листите.

Броят на бюлетините, подадени за всяка една от листите, се вписват в т. 9 от протоколите на реда за съответната листа.

Броят на действителните гласове, подадени за отделните кандидатски листи, се вписва в т. 9 от протокола, на реда на съответната листа (срещу наименованието на съответната партия, коалиция, местна коалиция и независим кандидат) в графа „Действителни гласове“.

ВНИМАНИЕ! Не се допуска тримата членове на СИК, предаващи протокола в ОИК, да извършват поправки на числата, отразени в т. 7, 8, 9 и 10 от протокола. Такава поправка може да бъде извършена само с подписите на всички членове на СИК.

Изборният кодекс въвежда изискване недействителните гласове да се отчитат и вписват в протокола по кандидатски листи.

„Недействителен глас по кандидатски листи“ е:

Когато в бюлетината има отбелязване в квадратчето за една листа, но бюлетината не отговаря на останалите изисквания за действителност (не е по образец, не е гласувано с установения в закона знак, няма два печата на гърба от съответната СИК и др.), е налице недействителен глас за кандидатската листа.

Броят на недействителните гласове за съответните листи се вписва в т. 9 от протокола срещу наименованието на съответната партия, коалиция и местна коалиция в графа „Недействителни гласове“.

Броят на бюлетините, върху които няма отбелязване за нито една партия, коалиция, местна коалиция и независим кандидат (празна бюлетина), зачертани са всички листи или е гласувано за повече от една партия, коалиция, местна коалиция и независим кандидат, се вписва в най-долния ред на графата „Недействителни гласове“ по т. 9 от протокола – „Празни бюлетини или бюлетини, в които е гласувано за повече от една листа“.

Контрола:

Проверете дали сумата от числата по т. 9, колона „Действителни гласове“ е равна на числото по т. 8 от протокола, както и дали сумата от числата по т. 9, колона „Недействителни гласове“ е равна на числото по т. 7 от протокола. Това е последната контрола.

Когато действителността или недействителността на някой глас (чл. 437, ал. 3 от ИК) е оспорена, СИК взема решение за това дали гласът е действителен или недействителен, за което се съставя протокол. На гърба на бюлетината се отбелязва номерът на решението, основанието за недействителност и се полагат подписи от председателя и секретаря на СИК. Протоколът по чл. 437, ал. 3 от ИК се прилага към протокола на СИК с изборните резултати.

Преброяване на предпочитанията (преференциите) и попълване лист 2, т. 10 от протокола – Приложение № 81-МИ-х-ОС

1. След установяване броя на действителните гласове и вписването им в черновата на протокола на СИК с резултатите от гласуването, подадени за всяка листа, се пристъпва към преброяване на преференциите (предпочитанията) за всеки един от кандидатите по листи.

За целта се използват бланки-чернови за отразяване на резултатите от преброяването на преференциите (предпочитанията).

ВАЖНО Е ДА СЕ ЗНАЕ ОТНОСНО ПРЕБРОЯВАНЕ НА ПРЕФЕРЕНЦИИТЕ:

- липсата на отбелязване на предпочитание (преференция) или отбелязване на повече от едно предпочитание (преференция) върху бюлетината не прави гласа недействителен. Такъв глас се брой само за кандидатската листа и се отбелязват в полето „Без“ в т. 10, лист 2 от протокола на СИК за общински съветници;

- недействителността на вот за предпочитание (преференция) не води до недействителност на гласа. Той се брой като действителен за отбелязаната кандидатска листа.

2. Преброяването на предпочитанията (преференциите) се извършва последователно по листи на партии и коалиции по реда на отпечатване в бюлетината. Председателят или член на СИК, определен с нейно решение, взема бюлетина от купчинката с действителни гласове за съответната партия или коалиция, показва я и обявява поредния номер на кандидата, както и:

а) отбелязаното предпочитание (преференция) или

б) че няма отбелязано предпочитание (преференция) или

в) че е отбелязано предпочитание (преференция) в повече от едно кръгче със знак „X“ или „V“ с химикал, пишещ със син цвят.

3. При наличието на предпочитание (преференция) членът на СИК, определен с нейно решение, отбелязва една чертичка срещу името на кандидата, за когото е предпочитанието (преференцията), в бланката – чернова за отчитане на преференции. Във всяка кутийка в бланката – чернова за отчитане на предпочитанията (преференциите) се нанасят последователно пет чертички – четирите вертикални, петата хоризонтална върху тях. Кутийките се запълват последователно.

4. При липса на предпочитание (преференция) или при наличие на отбелязване в бюлетината знак „X“ или „V“ с химикал, пишещ със син цвят, в повече от едно кръгче, в бланката чернова се отбелязва чертичка на реда, озаглавен „Действителни гласове без преференции“. Чертичките се групират по начина, определен в т. 3, изречение второ.

Под „действителни гласове без преференции“ се разбира бюлетина, намерена в кутията за гласуване, върху която вотът на избирателя е отразен със знак „X“ или „V“ само върху едно от квадратчетата за гласуване, бюлетината отговаря на всички останали изисквания за действителност, в нито едно от кръгчетата няма отбелязан знак „X“ или „V“ с химикал, пишещ със син цвят или в повече от едно кръгче е поставен знак „X“ или „V“ с химикал, пишещ със син цвят.

5. След установяване на начина на гласуване с предпочитания (преференции) се преброяват чертичките, отразени срещу името на всеки един от кандидатите, както и чертичките, отразени на реда, озаглавен „Действителни гласове без преференции“. Получените числа се вписват в бланката-чернова за отчитане на преференциите (предпочитанията) в колона „Общо“.

6. След преброяването на всички подадени предпочитания (преференции) за всеки от кандидатите от всички листи под номера на

всеки кандидат от съответната листа в – т. 10 на лист 2 от протокола на СИК се вписват получените за него преференции. В графа „Без“ се пренася числото от графа „Без“ от бланката-чернова за преброяване на преференциите.

7. Преди пренасяне на броя на предпочитанията (преференциите) от бланката-чернова за преброяване на предпочитанията (преференциите) в протокола на СИК – т. 10 на лист 2, се извършва проверка дали общият брой на разпределените по кандидати предпочитания (преференции), сумирани с числото в графа „Без“, съответства на броя на действителните гласове за съответната кандидатска листа съгласно отбелязването по т. 9, колона „Действителни гласове“ на лист 1 от черновата на протокола на СИК.

Контролата се извършва, като се сумират броят на предпочитанията (преференциите) за всеки един от кандидатите в колона „Общо“ с броя на действителните гласове без предпочитания (преференции) – колона „Общо“ от бланката чернова.

3. Попълване на протоколите

Пренесете внимателно данните от черновата на протокола ред по ред.

В буква „В“ опишете дали е имало спорове по действителността на гласовете, какви решения са взети по тях.

В края на протокола отбележете какви жалби или заявления са постъпвали до СИК и какви решения е взела СИК по тях. Опишете и приложете към протокола всички жалби.

Отразете каква е била обстановката при произвеждането на изборите.

Всички членове на СИК подписват протокола и се отбелязва в колко часа е станало това.

Член на СИК няма право да откаже да подпише протокола. Член на СИК, неподписал протокола без уважителни причини, носи административнонаказателна отговорност.

4. Опаковане на бюлетините, избирателните списъци, протоколите на СИК и подготовка за транспортиране към ОИК и общинската администрация

След попълване и подписване на беловата на протокола, изборните книжа и материали се опаковат:

- неизползваните бюлетини в пакет с надпис „Неизползвани бюлетини“;

- недействителните бюлетини по чл. 227, 228, 427 и сгрешените бюлетини по чл. 267, ал. 2 от ИК в пакет с надпис „Недействителни бюлетини“;

- използваните бюлетини, с които е гласувано, опаковани според установените резултати – действителни и недействителни, и запечатани с

лента, подписана от членовете на СИК и подпечатана с печата на комисията;

- унищожените бюлетини;
- черновите на протоколите;
- бланките чернови;
- кочаните от използваните бюлетини;
- пликът с отрязъците от бюлетините;
- протокола за маркиране на печата на СИК;
- приемо-предавателния протокол за изборителния списък;
- неизползваните образци на декларации;
- списъка за вписване на лицата, получили копие от протокола на

СИК.

Печатът на СИК се прибира в отделен плик СЛЕД КАТО ПРИКЛЮЧИТЕ С КОПИРАНЕТО И ПОДПЕЧАТВАНЕТО НА ПРОТОКОЛИТЕ.

Торбата се завързва и запечатва с хартиена лента, върху която се подписват членовете на СИК, след като се приключи с копирането на протоколите и се прибере и печатът на комисията в нея. Запишете пълния номер на секцията върху лентата.

Върху торбата с маркер запишете пълния номер на секцията.

ТОРБИ С КНИЖА И МАТЕРИАЛИ

А. В ТОРБАТА СЕ ПОСТАВЯТ БЮЛЕТИНТЕ, КНИЖАТА И МАТЕРИАЛИТЕ ОТ ИЗБОРИТЕ ЗА ОБЩИНСКИ СЪВЕТНИЦИ.

ИЗВЪН ТОРБАТА ОСТАВАТ И СЕ ПОСТАВЯТ В ОТДЕЛНИ ПЛИКОВЕ:

1. В плик с надпис „Списъци на СИК №....“:

- изборителният списък;
- декларации и удостоверения (приложения към изборителния списък);
- списъкът на заличените лица;
- списъкът за допълнително вписване на придружителите.

Пликът **НЕ СЕ ЗАПЕЧАТВА** и **НЕ СЕ ПОСТАВЯ** в торбата!

Върху плика се изписва пълният номер на изборителната секция.

2. В плик с надпис „Протоколи на СИК № ..... с резултатите от гласуването“:

- попълнените и подписани протоколи на СИК с резултатите от гласуването за общински съветници и за кметове на община/район/кметство (приложения № 81-МИ-х-ОС от изборните книжа);

- протоколът/е с решението/ята на СИК при оспорване действителността или недействителността на някой глас (по чл. 279, ал. 3 от ИК);

- особеното/ите мнение/я на член/ове на СИК, който/ито не е/са съгласен/ни с отразеното/ите в протокола/ите с резултатите от гласуването данни.

ПРОТОКОЛЪТ С РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ГЛАСУВАНЕТО НЕ СЕ РАЗПЛАСТЯВА.

Пликът **НЕ СЕ ЗАПЕЧАТВА** и **НЕ СЕ ПОСТАВЯ** в торбата!

Върху плика се изписва пълният номер на секцията.

3. В плик с надпис „Други протоколи на СИК №...“:

- неизползваните (непопълнени) формуляри за протоколи (приложения № 81-МИ-х-ОС от изборните книжа). Протоколите се поставят, без да се изваждат от плика, в който са предадени на СИК;

- сгрешеният протокол (ако има такъв);

- протоколът за предаване и приемане на изборните книжа и материали, съставен в деня преди изборния ден – приложения № 77-МИ/№ 79-МИ от изборните книжа;

- протоколът за предаване на сгрешен/и формуляр/и и приемане на нов формуляр на протокол на СИК (ако е съставен такъв при сгрешени протоколи).

Пликът **НЕ СЕ ЗАПЕЧАТВА** и **НЕ СЕ ПОСТАВЯ** в торбата!

Върху плика се изписва пълният номер на секцията.

След въвеждане на данните от гласуването в Изчислителния пункт към ОИК и приемане на протокола на СИК/ПСИК от ОИК в този плик се поставя и екземплярът на протокола на СИК/ПСИК за общинската администрация (третият индигиран екземпляр).

Контролната памет (флаш памет) с данните от машинното гласуване (само за СИК, където е проведено машинно гласуване) не се поставя в торбата.

Копия от подписаните протоколи на СИК, подписани на всеки лист от председателя, заместник-председателя и секретаря и подпечатани с печата на комисията, се поставят на достъпно място на сградата, в която се намира помещението за гласуване.

Копиране на протоколите на СИК

Копирането се извършва след попълване на протокола за гласуване в изборите за общински съветници с резултатите от гласуването, подпечатването им с печата на СИК и подписването им от председателя, заместник-председателя и секретаря на СИК на всяка страница и преди предаването на протоколите в ОИК.

Копирането се извършва от определен от СИК член само в изборното помещение.

Преди копирането се запознайте внимателно с инструкциите за работа с копирната машина и ги следвайте стриктно.

Право да получат заверено копие от протоколите при поискване имат:

- кандидатите;

- членовете на СИК;

- представителите на партии, коалиции, местни коалиции и инициативни комитети, регистрирали кандидатски листи – по един от

партия, коалиция, местна коалиция и инициативен комитет, регистрирали кандидати в изборите за общински съветници;

- застъпниците – по един за листите на една и съща партия, коалиция, местна коалиция и инициативен комитет;

- наблюдателите от българските неправителствени организации – по един за всяка организация, регистрирана като наблюдател на изборите.

След сравняването на копието с оригинала, когато то отговаря точно на оригинала, председателят, заместник-председателят и секретарят на СИК подписват копието на протокола на всяка страница (лист) и полагат печата на комисията.

КОПИРАЙТЕ, ПРЕДИ ДА ЗАПЕЧАТАТЕ ТОРБАТА – В НЕЯ ТРЯБВА ДА ПОСТАВИТЕ ПЕЧАТА НА СИК!

След оформяне на копията от протокола по описания по-горе начин печатът се прибира в торбата. Торбата с бюлетините и другите изборни книжа и материали се запечатва и облепва с лента, подписана с подписите на всички членове на СИК.

СИК определя с решение членовете на комисията, които ще останат в изборното помещение, за да размножат копия от протоколите (от заверените по описания по-горе начин копия) за лицата, които имат право да ги получат, и ще подпишат списъците – Приложение № 87-МИ от изборните книжа, на лицата, получили копия от протокола на СИК с резултатите от гласуването.

Определените с решението на СИК членове на комисията правят копия от протокола на СИК с резултатите от гласуването за лицата, които са поискали да им бъдат предоставени, като на всеки лист пишат „Вярно с оригинала“ и се подписват на всеки лист.

Имената и данните на лицата, получили копия от протокола, се вписват в списък – Приложение № 87-МИ от изборните книжа. Списъкът се подписва от определените с решението на СИК нейни членове.

Списък – Приложение № 87-МИ от изборните книжа се предава на общинската администрация в запечатан плик, заедно с копирната техника. Пликът се надписва с надпис „СИК № ..... – Приложение № 87-МИ. Пликовете се предават от общинската администрация на Комисията по чл. 445, ал. 7 от ИК в срок от 24 часа от края на изборния ден, която ги прибира в помещението за съхраняване на изборните книжа и материали/книжата от референдума.

Председателят, секретарят и определен с решение на комисията неин член (от различни партии и коалиции) предават протокола с резултатите от гласуването и избирателния списък.

VII. Раздел ТРАНСПОРТИРАНЕ НА ИЗБОРНИТЕ КНИЖА И МАТЕРИАЛИ СЛЕД ОБЯВЯВАНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ГЛАСУВАНЕТО В СЕКЦИЯТА

Нормативна база:

Изборен кодекс: чл. 444 от ИК

Срок: веднага след изготвяне на протокола на СИК, но не по-късно от 24 часа след обявяване края на гласуването.

Действия

1. Книжата и материалите се транспортират от секцията (изборното помещение) до ОИК и общината със специално организиран транспорт.

Забранява се на членовете на СИК да пренасят протоколите, бюлетините, изборните книжа и други материали по домовете си или на други места освен в ОИК и в общината.

2. Транспортното средство се осигурява от кмета на общината. Няколко съседни СИК могат да бъдат обслужени от едно транспортно средство.

Шофьорът на транспортното средство трябва да притежава писмо, подписано от кмета на общината или от друго оправомощено от кмета длъжностно лице, отговорно за организационно-техническата подготовка на изборите. В писмото се отбелязват трите имена и ЕГН на шофьора, регистрационният номер на транспортното средство и целта на пътуването.

3. Председателят или заместник-председателят, секретарят и един член на СИК/ПСИК, предложени от различни партии или коалиции, вземат от избирателната секция за предаване на ОИК, съответно на общинската администрация:

- плика с надпис „**Протокол на СИК №... с резултатите от гласуването**“, в който е сложен протокола с изборните резултати на територията на секцията в изборите за общински съветници – Приложение № 81-МИ-х-ОС;

- плика с надпис „**Списъци на СИК №...**“, в който е сложен: избирателния списък, по който е проведено гласуването в избирателната секция с приложените към него декларации и удостоверения, списъка на заличените лица и списъка за допълнително вписване на придружителите;

- плика с надпис „**Други протоколи на СИК №...**“; в който са сложени: неизползваните формуляри за протоколи на СИК – приложение № 81-МИ-х-СО от изборните книжа, сгрешеният протокол/и (ако има такъв/ива), протоколът за предаване и приемане на изборните книжа и материали – Приложение № 77-МИ, съответно Приложение № 76-МИ или Приложение № 79-МИ от изборните книжа, съставен в предизборния ден.

Пликовете се предават, без да се запечатват;

- торбите с бюлетините и останалите книжа и материали от изборите за общински съветници.

4. Транспортното средство превозва членовете на СИК, приносители на протоколите, и останалите книжа и материали в ОИК за предаване на протоколите и списъците на ОИК, след което на останалите книжа и материали на общинската администрация.

VIII. Раздел ПРИЕМАНЕ И ОБРАБОТКА НА СЕКЦИОННИТЕ ПРОТОКОЛИ ОТ ОИК

Нормативна база:

Изборен кодекс – чл.445, чл.447 от ИК и § 2 от ПЗР на Закона за пряко участие на гражданите в държавната власт и местното самоуправление

Изборни книжа:

Приложения № 77-МИ/№ 76-МИ/№ 79-МИ – протокол за приемане и предаване на изборни книжа и материали;

Приложение № 80-МИ – Протокол за приемане и предаване на сгрешен формуляр и получаване на нов формуляр на протокол на СИК.

Приложение № 81-МИ-х-СО – Протокол на СИК за избор на общински съветници.

Срокове: незабавно след приключване на преброяването, но не по-късно от 24 часа след обявяване на края на гласуването.

Действия

1. Председателят или заместник-председателят, секретарят и един член на СИК (от различни партии и коалиции – чл. 444, ал. 1 от ИК) предават на ОИК пликовете с надпис „Протокол на СИК № ... с протокола с резултатите от гласуването“ за общински съветници“ и пликова с надпис „Списъци на СИК № ...“ от изборите за общински съветници.

2. Общинската избирателна комисия приема представителите на СИК и проверява секционните протоколи, като сверява фабричните им номера с номерата, вписани в протоколите – приложения № 77-МИ/№ 76-МИ/№ 79-МИ от изборните книжа, ако е съставян такъв протокол.

3. Когато ОИК установи очевидни фактически грешки в секционния протокол, тя го връща на СИК за отстраняването им.

4. Секционният протокол се предава на ОИК **НЕРАЗПЛАСТЕН** от председателя или заместник-председателя, секретаря и най-малко един член на СИК, предложени от различни партии и коалиции. Те проследяват точността на въвеждане данните от протокола в изчислителния пункт (ИП) на ОИК.

5. Когато общинската избирателна комисия установи, че фабричният номер на представения протокол не съответства на получен от СИК протокол, както и когато установи съществено несъответствие във вписаните в протокола данни, което не може да се отстрани от тримата приносители на протоколите, в ОИК се събира цялата СИК и заедно с общинската избирателна комисия извършват ново преброяване на гласовете след приемането на протоколите на всички секционни избирателни комисии.

6. При приемане на секционния протокол ОИК издава разписка, която съдържа числовите данни от протокола. Разписката се подписва от представители на ОИК, СИК и ИП.

7. Членовете на СИК, предали секционния протокол на ОИК, поставят разписката до копие от секционния протокол пред секцията.

8. Останалите действия по приемането и обработката на секционните протоколи от ОИК се извършват под ръководството на

комисията и съгласно Методическите указания на Централната изборителна комисия за ОИК.

9. Плика със списъка от гласуването в изборите за общински съветници и приложенията към него се предават от ОИК на ГД „ГРАО“ в МРРБ за извършване проверка за гласуване в нарушение на ИК.

IX. Раздел ПРЕДАВАНЕ НА ТОРБИТЕ С БЮЛЕТИНТЕ И ОСТАНАЛИТЕ ИЗБОРНИТЕ КНИЖА И МАТЕРИАЛИ НА ОБЩИНСКАТА АДМИНИСТРАЦИЯ

След приемане на протокола от общинската изборителна комисия и пликовете с надпис „Списъци на СИК № ...“ (от изборите за общински съветници и за кметове и от националния референдум) членовете на СИК предават в общинската администрация торбите с бюлетините, кочаните от използваните бюлетини, използваните бюлетини и другите книжа и материали, както и пликовете с надпис „Други протоколи на СИК № ...“ (съответно от избора за общински съветници) и пликовете с надпис „Протоколи на СИК № ...“ (съответно от избора за общински съветници), в които се поставя екземплярът от протоколите, предназначени за общинската администрация. Тези книжа и материали се предават на комисия, назначена със заповед на кмета на общината. В състава на комисията се включват длъжностни лица от общинската администрация.

ЗАБРАНЯВА СЕ:

Запечатаната торба с бюлетините и другите книжа и материали на СИК не се разпечатва по никакъв повод без нарочно решение на общинската изборителна комисия по чл. 445, ал. 3 от ИК за повторно преброяване на бюлетините, а след приемането им от общинската администрация въз основа на решение на Централната изборителна комисия.

Бюлетините, екземплярите от протоколите, предназначени за общинската администрация, и останалите книжа и материали се съхраняват до следващите общи избори за общински съветници и кметове в помещение, определено със заповед на кмета на общината. Помещението, в което се съхраняват описаните книжа и материали, се запечатва с хартиени ленти, подпечатани с печата на определената със заповед на кмета комисия.

СПИСЪК НА ДЕЙСТВИЯТА НА СИК В ДЕНЯ ПРЕДИ ИЗБОРИТЕ

- Приемане на избирателния списък – подписване на приемно-предавателен протокол – Приложение № 75–МИ/№ 76-МИ
- Приемане на бюлетините и изборни книжа и материали – подписване на приемно-предавателен протокол – Приложение № 77-МИ/№ 79-МИ
- Внасяне на кутията за гласуване, изборните книжа и материали и копирната техника в изборното помещение
- Проверка на копирната техника – включване в ел.мрежа, копиране на пробен екземпляр
- Проверка наличието на кабина/и за гласуване и оборудването им с маса и стол, местата за работа на СИК и за наблюдатели, застъпници, упълномощени представители на партии, коалиции, местни коалиции, инициативни комитети
- Поставяне на информационно табло с бюлетините за гласуване пред изборното помещение
- Поставяне на информационно табло с имената на кандидатите по кандидатските листи пред изборното помещение
- Поставяне на табло с указание за гласуване със знак „X“ или „V“ и с химикал пишещ със син цвят пред изборното помещение
- Поставяне на табло с указание за гласуване със знак „X“ или „V“ и с химикал пишещ със син цвят в кабината за гласуване
- Поставяне на информационно табло с имената на кандидатите по кандидатските листи в кабината за гласуване
- Поставяне на табела със знака за хора с увреждания пред определената за това секция
- Подреждане на масите и столовете в изборното помещение и местата за работа на комисията
- Подреждане на изборните книжа, бюлетини и материали, кутиите за гласуване и за отрязъци от бюлетините и копирната техника
- Поставяне на указателни табели на входа на сградата и пред изборното помещение с номера на избирателната секция и адресите, които обхваща
- Заклучване на изборното помещение и запечатване с хартиена лента, подписана от присъстващите членове на СИК

ДЕЙСТВИЯ НА СИК В ИЗБОРНИЯ ДЕН

ОТКРИВАНЕ НА ИЗБОРНИЯ ДЕН

- Явете се пред изборното помещение най-късно в 5,45.
- В 6:00 часа проверете дали са повече от половината от членовете на СИК
- Отворете изборното помещение в 6,00 часа само ако са налице повече от половината от членовете на СИК
- Ако в 6,00 часа не присъстват повече от половината от членовете на СИК – НЕ ОТВАРЯЙТЕ ИЗБОРНОТО ПОМЕЩЕНИЕ
Вижте и спазвайте указанията от **Какво да се направи, когато...**

След отваряне на изборното помещение:

- Проверете дали са изборните книжа и материали
- Празна ли е кутията за гласуване и кутията за отрязъците.
- Разкъсайте плика с печата на СИК. Маркирайте печата и изгответе протокол за маркиране на печата – Приложение № 78-МИ. Този протокол се подписва от присъстващите членове на СИК
- Запечатайте с хартиени ленти кутията за гласуване и кутията за отрязъците. Хартиените ленти се подпечатват с печата на СИК и подписват от присъстващите членове на комисията
- Разпределете функциите на всеки член на СИК. Вземат се писмено решение
- Председателят на СИК обявява изборния ден за открит. Уведомете за това ОИК
- Поканете явилите се избиратели да гласуват
- При откриване на изборния ден могат да присъстват – кандидати, застъпници, наблюдатели, представители на партии, коалиции и местни коалиции, инициативни комитети, избиратели, представители на средствата за масово осведомяване

ПОСЛЕДОВАТЕЛНОСТ НА ДЕЙСТВИЯТА ПО ДОПУСКАНЕ ДО ГЛАСУВАНЕ И ГЛАСУВАНЕ В ИЗБОРИТЕ ЗА ОБЩИНСКИ СЪВЕТНИЦИ

Проверка самоличността на избирателя. Избирателят се легитимира:

А. Българските граждани:

- Лична карта
- Зелен паспорт – само родените до 31.12.1931 г. включително
- Удостоверение по чл. 263, ал. 1 от ИК, издадено от МВР – само когато личната карта е изгубена, унищожена, повредена или с изтекъл срок на валидност

Б. Гражданите на друга държава, членка на ЕС:

- Лична карта или паспорт и
- Удостоверение за постоянно пребиваване
- Удостоверение по чл. 263, ал. 1 от ИК, издадено от МВР – само когато личната карта е изгубена, унищожена, повредена или с изтекъл срок на валидност

Вижте и спазвайте указанията от **Какво да се направи, когато...**

Проверявате фигурира ли избирателят в избирателния списък
Ако избирателят не е вписан в избирателния списък, вижте и спазвайте указания от **Какво да се направи, когато...**

Вписвате данните от документа за самоличност в избирателния списък. Задържате документа за самоличност на избирателя до пускане на бюлетината в урната и полагайте подпис в избирателния списък

Откъсвате **само по една** бюлетина от кочана – за общински съветници
Проверявате съответствието на номера в бюлетината с номера в кочана

Показвате бюлетината, за да се увери избирателя, че не е попълнена.

Полагате един печат на гърба на бюлетината – на указаното място и я подавате на избирателя

- Избирателят гласува в кабината за гласуване. Сгъва бюлетината, така че да се вижда номера ѝ
- Проверяват дали номера на бюлетината съответства на номер от съответния кочан. Откъсват полето с текст „Бюлетина за гласуване за общински съветници“ и с номера на бюлетината го пускат в непрозрачната кутия за отрязъците от бюлетините
- Полагат втори печат на гърба на бюлетината – на указаното място. Бюлетината не бива да се разгъва
- Избирателят пуска бюлетината в кутията за гласуване
- Избирателят се подписва в избирателния списък
- Връщат документа за самоличност на избирателя само след като се е подписал в избирателния списък

КАКВО ДА СЕ НАПРАВИ, КОГАТО:

I. На 01 октомври 2016 г. копирната машина не работи:

Обаждате се на телефона на общинската администрация и в ОИК

II. В изборния ден – 02 октомври 2016 г.

1. При откриване на изборния ден:

В 6,00 часа, ако не присъства председателят на СИК, но са се явили повече от половината от членовете на СИК:

- Заместник-председателят отпечатва изборното помещение, маркира печата и открива изборния ден

В 6,00 часа, ако не присъстват повече от половината от членовете на СИК:

- Уведомете по телефона ОИК кои членове не са се явили;

- Изчакайте до 7,00 часа да се явят липсващите членове;

- Ако до 7,00 часа не се явят липсващите членове на СИК, уведомете ОИК, която ще назначи резервни членове;

- След явяването на повече от половината от членовете на СИК, включително новоназначените членове – председателят на СИК открива изборния ден.

2. При допускане на избирателя да гласува:

- Ако избирателят не представи документ за самоличност – лична карта или зелен паспорт (за родените до 31.12.1931 г.) - Не допускате избирателя да гласува – укажете му, че може да удостовери самоличността си само по един от следните начини:

- с лична карта или зелен паспорт (за родените до 31.12.1931 г.);

- с удостоверение от съответното районно управление на МВР по чл. 263, ал. 1 от ИК, ако личната карта е с изтекъл срок или повредена, или избирателят заяви, че е изгубена, унищожена, открадната или в процес на издаване:

3. При проверката на избирателя в избирателния списък:

Всяко лице, включено в избирателния списък за гласуване, се допуска до гласуване.

Ако не откриете името на избирателя:

- проверете дали името му фигурира в съответния Списък на заличените лица.

Ако името на избирателя фигурира там:

- уведомете избирателя за причината за заличаването му, както и че ще бъде допуснат да гласува само ако представи удостоверение по образец (чл. 40 от ИК) от общината.

Когато избирателят се върне по чл. 40 от ИК:

- зачертайте имената и другите му данни в Списъка на заличените лица с хоризонтална черта;

- вземете удостоверението и го приложете към съответния списък;

- поканете го да попълни декларация, че не е гласувал и няма да гласува на друго място – Приложение № 74-МИ;

- приложете декларацията към избирателния списък;

- впишете го в допълнителната страница на изборителния списък (под чертата) и го допуснете да гласува, като му подадете бюлетина за общински съветници.

Ако постоянният адрес на изборителя, отразен в документа за самоличност, не попада в обхвата на вашата секция:

- уведомете го, че трябва да гласува в секцията по постоянния си адрес.

Ако постоянният адрес на изборителя попада на територията на вашата секция, името му не фигурира в Списъка на заличените лица и постоянният му адрес (отразен в личната карта) е преди 1 април 2016 г.:

- Впишете трите имена и данните от личната карта на изборителя в допълнителната страница на изборителния списък (под чертата) с последното отпечатано име на изборителя и го допуснете да гласува.

4. Гласуване на изборители с увредено зрение и затруднения в придвижването

а) гласуване с придружител

С придружител може да гласува само изборител, който е с увредено зрение или затруднения в придвижването, което не му позволява да извърши сам необходимите действия при гласуването.

Разрешение за гласуване с придружител се дава от председателя на СИК. При спор комисията взема решение.

б) изборител с увредено зрение или затруднения в придвижването може да гласува в определена за това секция или в секция по свой избор. Когато гласува в секция, различна от постоянния му адрес, данните на изборителя се вписват в допълнителната страница на изборителния списък (под чертата) и изборителят подава декларация по образец – Приложение № 74-МИ от изборните книжа.

В ИЗБОРИТЕ ЗА ОБЩНСКИ СЪВЕТНИЦИ

ГЛАСЪТ Е ДЕЙСТВИТЕЛЕН, КОГАТО (чл. 437, ал. 2 от ИК):

- бюлетината е по установен образец;
- на гърба на бюлетината са положени два печата на съответната СИК;
- върху бюлетината вотът на избирателя е отбелязан със знак „X“ или „V“ с химикал, пишещ със син цвят, само в едно от квадратчетата за гласуване;
- знакът „X“ или „V“ не навлиза в квадратче за гласуване за друга листа;
- върху бюлетината няма вписани символи и знаци, като букви, цифри и други знаци;
- когато бюлетината има отклонения, дължащи се на дефекти и грешки при производството, или когато върху нея има механични увреждания или зацапвания, гласът се брой за действителен.

Освен в изброените случаи, бюлетината за общински съветници е действителна и когато:

- в бюлетината само в едно от квадратчетата за гласуване за партия, коалиция и местна коалиция има поставен знак „X“ или „V“ с химикал, пишещ със син цвят, и само в едно от кръгчетата за отбелязване на предпочитание (преференция) има отбелязване със същите знаци и химикал;
- гласът е действителен за кандидатската листа независимо, че не е отбелязано предпочитание (преференция) за кандидат от листата на партията, коалицията или местната коалиция, за която е гласувано;
- в бюлетината само в едно от квадратчетата за гласуване за партия, коалицията или местната коалиция има поставен знак „X“ или „V“ с химикал, пишещ със син цвят, независимо че е отбелязано повече от едно предпочитание (преференция) със същите знаци и химикал – приема се, че бюлетината не съдържа предпочитание (преференция). Тази бюлетина е действителна за избраната кандидатска листа.

В ИЗБОРИТЕ ЗА ОБЩНСКИ СЪВЕТНИЦИ

ГЛАСЪТ Е НЕДЕЙСТВИТЕЛЕН, КОГАТО (чл. 437, ал. 3 от ИК):

- бюлетината не е по установения образец;
- на гърба на бюлетината не се съдържат два броя печати на съответната СИК;
- в бюлетината има вписани символи, като букви, цифри и други знаци;
- върху бюлетината знакът „Х“ или „V“ не е отбелязан с химикал, пишещ със син цвят;
- вотът на избирателя **не е отбелязан** със знак „Х“ или „V“;
- върху бюлетината няма отбелязан вот на избирателя за кандидатска листа (в квадратче за гласуване), независимо дали има отбелязване в кръгче за предпочитания;
- върху бюлетината има отбелязване в квадратчетата пред две или повече кандидатски листи или поставеният знак „Х“ или „V“ с химикал, пишещ със син цвят, засяга повече от едно квадратче, така че не може да се определи еднозначно вотът на избирателя.